

Homályos tükör által...

– portréjele Fodor Mihályról –

Tóth Zsuzsanna

Képek a tükörben...

- Csupa „merek” fekete-fehér ünneplőbe öltöztetett gyerek. A mese mégiscsak egészen színes – póztalanul. Gyerekek játszanak felszabadultan egy színpadon, s játéuk már-már eszköztelen, mégis annyira hiteles, hogy máig őrzöm a végső „poént”: „– hát értem én, hát értem én... itt egy leány, ott egy leány...”

Tatabánya, pillasztó meleg, május délután. Éppen-teljes-lombját-bontott nagy fa alatt – talán gesztenye –, csenevész bokrocskák között üldögél egy faun. Inas, magas, szakállas, huncutul csillog a szeme – tipikusan görög s ugyanakkor ősmagyarának látszik. Kora? Valahol harmincöt és hatvan között – megállapítani nehéz. Furulyázik – verssorokat mond... gyerekek gyűlnek köré, mintha kisbárányai lennének... A kép már-már édeskés.

- Megint csak színpad. Vörös üstökű gyerek játssza a gonosz kiscsöcsöt, aki – miközben együtt kocognak be a gazdával nagy mókásan, lábuk közé kapott lócával – szinte mindenkit felfal a végére... Horror magyar népmese módra. Humor, pontos játékok, furulyaszó és ritmushangszerek... Miért érzem, hogy különleges gyerekek?

Fodor Misi áll a színpadon. Töpreng. Gyerek szaladnak köré, sűrögnek, forognak, rendezkednek. Szeretik. És látszik, ahogy futó simogatást kap egy-egy buksi fej, igencsak jóba vannak. Miért csodálkozom hát, hogy nevetéstől sírom le a szemfestékeimet, amikor elkezdődik a műsor, és nonszenszeket mondanak?

Aztán csak ül egy asztalnál. Háta mögött üvegtéglákon át ragyog az augusztus délutáni nap. Mögötte fényes-zöld virágok. És beszél. Beszélgetünk. Tisztul a kép...

Szavakat dobálok felé, kíváncsian, mit válaszol. Azt gondolom, sok bennünk a hasonlóság – ettől persze nehezebb megfajteni őt. Mit tudtam róla eddig? Pedagógus, gyermekszínházi rendező. Sokszor találkoztunk a Weöres Sándor gyermekszínházi találkozó különféle fordulói – mindig nagyon jó benyomást tett rám. Tudom, tudtam, hogy a helyi közéletben, Bagon szerepet is vállal – bár nehéz róla elképzelnem, hogy kardos-harcos képviselő. De azt is tudom, hogy több cikluson át tartja iskolaigazgatói posztját – noha érték, érik támadások, főleg a nagy létszámú roma tanulóréteg kapcsán. Milyen ember ő – és hogyan lett ilyen?

S miközben kérdezgetem, egyre többet beszélek magamról. Kinyit, elvarázsol, bevallom a magnószalag vége felé többet beszélek, mint ő, pedig általában igen fegyelmezett vagyok. (Kívágtam.)

Mi hát a titka?

– Gyerekkor? Mi jut eszedbe a gyerekkorról?

– Szabadság. Végtelen szabadság. Egy mező, egy hatalmas pusztaság szélén, afféle sorházban laktunk. Képzeld el egy óriási libalegelőt, ahol rengeteg gyerek volt. Keresztül-kasul jártunk rajta, játszottunk, fociztunk, tereltük a birkákat. Silógödrök voltak, azokban ugráltunk... Nagy jegenyék sorjázta arra, amiket persze megmáztunk. Mindez Hajdúdorogon történt... Úgy nőttem fel, tízéves koromig, hogy gyakorlatilag nem volt villany, csak petróleumlámpa... És akkor még divat volt a tanyázás. A szomszédok átjártak egymáshoz, minden este máshova mentek „tanyázni”. A csikósparhelt lángja világított, égett a petróleumlámpa, beszélgettek, szotyiztak, vagy melóztak valamit, kukoricát morzsoltak... Nagyon romantikus gyerekkorom volt. És élt ott egy Trészka néni nevű idősebb szomszéd, akit nagyon szerettem, mert imádtam hallgatni. Igen gyors beszédű asszony volt, rengeteget mesélt. Több történetre ma is emlékszem...

– Hányan voltak testvérek?

– Én tulajdonképpen egyke vagyok, bár 18 éves koromig nem is tudtam, hogy a két bátyám csak féltestvérem. Az ő édesanyjuk meghalt, és apu akkor vette el az én anyukámat. Az egyik 9, a másik 7 évvel idősebb, mint én. Gondolhatod, mennyit gyúrtak, gyömöszöltek, játszottak velem; bár anya mesélte, hogy volt olyan, hogy focizni akartak menni, csak hogy éppen rájuk voltam bízva, vigyázzanak rám. Erre megcsipkódtak, én elkezdtem bögni, anyukám odaszaladt – így ők mehetek játszani, focizni...

– Mi volt a kedvenc játékod?

– Nagyon sokáig szoptam az ujjamat, és anyukám már szeretett volna leszoktatni erről... Akkoriban voltak olyan kis játék-zongorák, nem tudom, emlékszel-e... Az egyik kislánynál láttam egyszer, és mondtam az anyukámnak, hogy ha kapok egy ilyet, abbahagyom az ujjszopást... Megkaptam. Hát ezt a zongorát nagyon szerettem. Mindig is jól esett nekem valamin pötyörészni, valamit verni, zongorán, dobon, fadarabokat ütögetni össze, élveztem a ritmust, a hangzást... Édesanyám vett később egy tangóharmonikát is, hátha megtanulok rajta játszani. Cipelt szorgalmasan az órákra, mert nagyon messze laktunk az iskolától... De nem tanultam meg tangóharmonikázni (*hamiskásan mosolyog*). Valahogy nem tudtam kijönni a tanár bácsival. A zenét szeretem. Furulyázni úgy-ahogy megtanultam, és néhány akkordot tudok gitáron is, ha muszáj, akkor elpengetem. Igen, a zenét, azt nagyon szeretem.

– *Milyen tanuló voltál?*

– Egészen hetedikes koromig kitűnő tanuló voltam, nyolcadikban már nem, gimnáziumban aztán kifejezetten nem. Talán mert túl sok minden érdekelt. Sportoltam, verset mondtam, írtam – újságot írtunk. Görömbei András volt a magyartanárom... Ő nagyon szeretett engem. Már elsőben összefogtunk, hogy legyen egy iskolai újságunk. Aztán Kertész László tanított, azóta sajnos meghalt, ő költő tanár volt, nála kezdtem színjátszani igazából. Elütötte egy teherautó. Őket, meg ezeket a dolgokat nagyon szerettem. Verset mondtam – sokat jártam versmondó versenyekre, imádtam őket, már általános iskolás koromban is. Szerencsére a fizika tanárnő is lelkes híve volt a kultúrának, és megbocsátotta, hogy nem tudtam igazán a fizikát. De hát igen gyengén érettségiztem. Közepesen. Ezzel hova lehetett menni, sehová. Így aztán egy ideig voltam én kocsmáros-inas is. Aztán később csak kivakaródtam, elvégeztem a tanítóképzőt. (*Elgondolkodik.*) Nagyon szerettem volna népművelő lenni, és próbálkoztam is két évig Hajdúdorogon. Ott ismerkedtem meg a feleségemmel. Gyakorlaton volt, Debrecenben végzett. Csakhogy igazán a népművelőség sehogyse jött nekem össze, azt hiszem, nagyon önállótlan voltam. Nagyobb feladatokat nem mertek rám bízni, olyan kis esetlenkének ítélték. Aztán kikerültem egy tanyára tanítani, képesítés nélkül. Úgy hívták, Görögműt. Hajdúdorog-Görögműt. Képzeld el, ez kb. 17 kilométerre volt a falutól. Hajnalban felszálltam egy munkásokat szállító, ponyvás teherautóra – ez vitte a téesz-majorságba az embereket... Mentünk tíz kilométert a kocsival, ott leszálltam, és három vagy négy dűlön át még gyalogoltam az iskoláig. Előfordult, hogy napokig kint voltam, volt ott egy kis lakásom. Egytől nyolc osztályosig mindenféle korosztályt – természetesen együtt – tanítottam.

– *Milyen volt ez az időszak? Embert próbáló lehetett...*

– Az volt, de szerencsére akadt segítségem. Vasárnaponként egy másik tanyai részen dolgozó tanító bácsival összeültünk, és heti-terveket készítettünk, s az alapján tanítottam. De azt is el kell mondanom neked, hogy azok a tanyasi gyerekek, olyanok voltak, mint a mesében. Rendkívül szorgalmasak, tanulásban, de munkában is. És akkor valahogy olyan élet volt – ez 75-ben lehetett – hogy mindenki vágyott valamit tenni... Rengeteg fiatal volt a tanyán. Egyedül az iskolának volt aggregátora, ott lehetett áramhoz jutni. Mi ezt kihasználtuk.

A téesztől kértünk benzint, és szombat esténként bulit rendeztem a fiataloknak. Hallgattuk a zenét, kiderült, hogy valaki tud tangóharmonikázni, remekül szórakoztunk. Nagyon jól összebarátkoztam ott egy év alatt a tanyasiakkal. Sokat segítettek nekem, igaz, én is sokat segítettem nekik. Volt úgy, hogy éjszaka mentem disznót felrakni kocsira, kukoricát törtünk, szóval mindent... (*Az ismerős mosoly felragyog.*)

– *És a költészet, mikor érintett meg?*

– A költészet, az először Petőfi volt, egészen kicsi koromban. Édesanyámtól kaptam karácsonyra egy Petőfi kötetet – talán emlékszel rá, fehér vászonkötésű kiadás, pirossal volt ráírva Petőfi neve. Ő volt az első költő, akivel találkoztam. (*Egy pillanatra mintha áhítatot látnék az arcán, aztán hirtelen váltás.*) De nem mondhatnám, hogy el voltam ájulva tőle, nem nagyon szerettem Petőfit, talán túl erős volt nekem. Később jött Váci. Általános iskolás koromban Vácit nagyon szerettem. Szavaltam is a verseit, a Mindenütt ott-hont... például. Személyesen is találkoztam vele gimnazista koromban. Említettem már Kertész Lászlót – az ő révén a környéki költőket ismertük, Ratkóval egészen személyes kapcsolatom volt. Aztán persze jött József Attila. Második gimnazista voltam, mikor végigolvastam a kötetét... De akit nagyon szerettem és sokat mondtam, az Bari Károly. Ő ráadásul velem egykorú lehetett, ha jól emlékszem, tizenhét évesen jelent meg az első kötete – és én rácsodálkoztam... Rendkívül bonyolult képei voltak.

– *Szerelem?*

– Ó, a szerelem... (*Most egészen komoly.*) Hatodikos voltam, mikor egy kislányba nagyon szerelmes lettem. Marikának hívták, de már nem tudom, milyen Marika volt. Persze semmilyen kapcsolat nem lehetett közöttünk, szerintem ő észre sem vett. Aztán később volt egy Erzsike, érdekes módon, Fodor Erzsike, névrokon, akivel annyi történt, hogy kézen fogva sétáltunk... a legelőn. Már gimnazista voltam, első,

amikor rettenetesen beleszerettem egy negyedik lányba. Hát az katasztrófa volt, mert az engem egy év alatt tajra vágott... De tényleg, nagyon keményen, szinte belehaltam. Aztán egy évfolyam, egy lány... és mindég engem hagytak ott. (*Most együtt nevetünk, én kicsit hitetlenül.*) Na, nem, várjál, egy kislány volt, akit én hagytam ott. Ezután sokáig rövid kapcsolatok, majd találkoztam a feleségemmel. Az nagyon erős hatású találkozás volt. Huszonhét éve vagyunk együtt...

– *Utazás?*

– Nem. Nem szeretek utazni. (*Afféle grimaszolós, de őszintének látszó enyhe undort látok rajta.*)

De elmondom, hogy voltam a gyönyörű Prágában... amit nagyon-nagyon szerettem. Sokszor emlékszem rá vissza... Ez még persze az átkosban volt, 84-ben talán, fiatalember voltam, megmaradtak bennem képek arról, hogy milyen kellemes volt... Jártam Rómában, a Vatikánban, Grazban, Németországban... főleg testvérvárosi kapcsolatok révén. Aztán Beregszászon is jártam, meg Erdélyben. Szlovákiában is. Itthon inkább csak muszájból utaztam. Nem, nem szeretek utazni, inkább otthonülő vagyok.

– *Ha kedved szerint tölthetnéd az időt, minden megkötés nélkül, mivel foglalkoznál?*

– Írnék. (*Felnevet, majd szemérmesen elmosolyodik?*) Csak sajnós nem vagyok elég tehetséges... Történeteket nagyon szeretek kitalálni, párbeszédeket írni, igen, azt hiszem, írnék. Egészen kisgyerekkorom óta bennem van ez a vágy. Így ismerkedtem meg Ratkóval is, aktív tagja voltam egy karcagi művész-körnek, mint afféle verselő ember. Verseket írtam. Így találkozhattam Csoórral is... Persze, nem tudtam jó verseket írni, és ez szerencsére el is múlt, el is felejtettem. Igaz, néha még ma is írok, fejben – ha megyek valahová, sokáig, gyalog, akkor viszonylag gyakran és ha hiszed, ha nem, jókat. Csak mire aztán leírnám, elfelejtem.

– *Pedagógia?*

– Hű, te, ez nekem nagy mázlim, hogy erre a pályára tévedtem. Szerencsém volt. Alapvetően ugye tanító bácsi vagyok. És tanító bácsiként nagyon sikeres voltam. Mindig nagyon szerettek a gyerekek, és szülők is. Ma is visszajárnak hozzám húsz, harminc éves egykori tanítványaim... kapcsolatokat tartanak velem. Valahogy ehhez értek igazán. S a gyerek az le is vesz a lábamról. Igazából a legkisebbeket szeretem, a kamaszokkal már nehezebben jövök ki. Igazgató bácsiként persze mindegyik korosztállyal kapcsolatba kerülök. Csak megjegyzem, hogy az idősebbekkel, gimnazistákkal, egyetemistákkal megint nagyon jól kijövök... (*Kicsit elgondolkodik.*) Tudod mit vettem észre; egy kamasznak igazából nincs is humorérzéke. Inkább csak alpári humorérzékük van, főleg közösségben. Csak a nagyon erős, durva humorra reagálnak. A kicsik még érzékenyek a humorra, a nagyok közül is sokan.

A kamaszok nem.

– *Mi a számodra a tanítás? Szeretet-egyenleg, szeretet-mérleg?*

– Nekem nagyon kell, hogy szeressenek. Nem várom el, de mindent megteszek érte. Ugye én színjátszóztam, verset mondtam, valószínűleg van bennem egy elnyomott színész. A tanító pedig kicsit színész is, nem? No, most már ugye rendezgetni is szeretek. A tanító egy kicsit rendező is, a színész mellett... Ezek valószínűleg összeállnak az emberben. Azt nem is meséltem, hogy az Alföld Színpadon is dolgoztam. Elmentem felvételizni a Gyuri bácsihoz

(*Thüröczy György*), és mondhatom, halál komolyan vették a felvételit, verset kellett mondani, és helyzetgyakorlatokat kellett megoldanunk... És fölvettek. Hajdúdorogi voltam, de bejártam, hetenként háromszor, elég kemény próbák voltak. Sokat tanultam tőle. Azt hiszem a gondolkodásmódja volt az, ami sokat lendített rajtam. Szigorú volt, önmagához is, ezt szerettem.

– *Te szigorú vagy önmagadhoz?*

– Túlságosan is. Emiatt vannak aztán szorongásaim. Amikor sikerem van, azt se tudom normálisan megélni, mert nehezen tudom feldolgozni. Még tán a kudarcot jobban fel tudom dolgozni, mert úgy indulok neki, hogy úgyis van hibája mindennek, amit csinálok...

– *Mi okoz neked nehézséget, ha rendezel?*

– Hát, igazából csak önmagam. Az, hogy túl gyorsan változtatom a gondolataimat. Valamit megcsinálok, aztán a következő pillanatban meg elvetem. Ez a gyerekeknek is nagyon rossz lehet, de ők talán még nem tudják. Valahogy már hozzám szoktak-nőttek ezzel a furcsa most így oldjuk meg, most úgy oldjuk metodikámmal. Ha viszont rátalálok valamire, akkor villámgyorsan megy a maga sínén. (*Meggyőzőően magyarul.*) Én nem tudok előre forgatókönyvet megírni. Beleírni, hogy mi hogyan legyen, hát azt nem. Szövegek könyveket meg tudok írni, azt szeretek is írni, de forgatókönyveket, hogy mi hogyan legyen, azt nem. Esetleg hangulatokat rögzíteni... És nagyon erősen képekben gondolkodom. Biztos, hogy mindig képeket

látok. Azt próbálom megtalálni. Csak a gyerek nem biztos, hogy megérti, hogy meg tudja fogalmazni a játékában, ebben kell neki segíteni.

– *Mi van hamarabb, a kép, amiben gondolkodsz, vagy a gyerek, akibe belelátod a lehetőséget?*

– Nagyon jó kérdés. Mindenképpen a gyerek van előbb. Ezt onnan tudom, hogy most a nyáron 18 fiatal emberrel dolgoztam a táborban, ebből 14 volt lány. Na most, ebből ismertem hatot. És előre csak úgy tudtam írni, hogy őket láttam, nekik meg tudtam írni a szöveget, meg a helyzeteket. A többiek nem ismerem, nem tudtam bennük gondolkodni – és így kegyetlen nehéz nekem írni. A gyerekek személyisége egyből előhívja bennem a képeket. Úgy gondolom, a gyerekből kell építkezni, egyrészt könnyebb is, másrészt boldogabb tőle az ember... talán ők, a gyerekek is.

– *Mennyire fontos az életedben a rendezés? És ha kell, el tudod engedni a gyerekeket?*

– Fontos. Talán túl fontos. A gyerekeket, ha végeztek, el szoktam engedni. De a mostaniakat nem fogom. Egyrészt, mert kell, hogy gondoskodjam utánpótlásról, másrészt mert ez a mostani hetedik-es-nyolcadikos korosztály, nagyon jó gyerekekből áll, ők nagyon jó emberek, jó csapat. Őket nem fogom elengedni, ha egy mód van rá. Remélem, meg tudják majd oldani, hogy együtt dolgozzunk a továbbiakban is.

– *Ajándék? Volt valami olyan ajándék; élettől, bárkitől, amit mindig megőrzöl? A zongorát leszámítva, amitől leszoktál az ujjszopásról...* (Most én mosolygok kicsit...)

– Van az emlékeimben egy pécsi díj, egy boszorkány, aki repül egy seprűn. Egy kerámia – azt nagyon szerettem. Meg egy könyv, a Kalevala. Most keresem a tárgyakat, tudod, mert általában inkább csak virágot, nagyon sok virágot kapok... (Ez a gyönyörű zöld itt, a hátam mögött, szintén ajándék.) De az egyik első csoportomtól, amikor elbúcsúztunk – ők már olyan nagyok, hogy tanítani fogom a gyerekeket – kaptam egy Kalevalát. Gyönyörű kiadás volt, és mindegyikük aláírta nekem...

– *Kitüntetés. Volt-e olyan, amire büszke vagy?*

– Még a Népművelési Intézettől kaptunk egy nívódíjat. Hát erre büszkék voltunk. Vannak persze miniszteri dicsérek, egyéb díjak. De ez a nívódíj... Ez afféle igazi művészeti díj volt. Az az intézmény adta, amelyik akkor nagyon fontos volt. Nekem egyébként nagyon sokat segített az az intézmény. (*Népművelési Intézet – T. Zs.*) Elsősorban, ugye, a rendezőképzésben. Abból tanultunk mindent, két-három évesek voltak a tanfolyamok, nyaranta intenzív tábor – és mindenki nagyon komolyan vett minket a neves oktatók közül... Montágh Imre is, Máté Lajos, Gabnai Kati, Debreczeni, Nánay, Dúró... mindenki. Halál komolyan vettek minket, fontosak voltunk a számukra... Ez valahol nagy elismerés volt.

– *Pedagógusként kaptál elismeréseket?*

– Miniszteri dicséretet, Kiváló tanító címet. 1990 óta vagyok igazgató. Ez is elismerés, nem?

– *És hány évig lehet az ember igazgató?*

– Hát azt gondolom, vagy egy, vagy száz. Attól függ. Egyébként sokszor gondolom év közben, hogy nem kéne nekem ezt csinálni.

– *Miért, milyen igazgató vagy; amolyan organizátor? Szeretsz mindenről tudni, irányítani a kollégákat?*

– Igazság szerint kicsit letye-potya vagyok, szeretek ott ülni a nevelőiben, kicsit pletykázni. Van ugyan külön irodám, de ott szinte soha nem vagyok, csak ha fontos tárgyalásom van.

A gazdasági vezetővel, az iskolatitkárral egy irodában ücsörgök legszívesebben. Viszont a fontosabb dolgokat szeretem egyedül csinálni. Például arra gondolok, hogy mostanában két-háromévente kell programokat írni. Ezt együtt kellene írni az egész csapatnak, de akkor hónapokig tartana, és mindenki állandóan nyafogna... Hát akkor inkább megírom egyedül, vagy a helyettesemmel.

– *Húzóembernek tartod magad, ugye?*

– Igen.

– *Boldogtalan vagy ettől, vagy éppen büszke vagy erre?*

– Lehet, hogy volt idő, amikor büszke voltam, most időnként üzött vadnak érzem magam.

De nem, nem voltam soha büszke. Keveset pufogok, még ha okom is van rá, noha alapvetően hisztis vagyok. Megsértődöm, tart öt-hat percig, aztán kész. Elmúlik. Nem tudom mindig kiadni, de persze látszik rajtam. (*Huncut mosoly.*) Viszont gyorsan felejték. Nem vagyok haragtartó. Ezt tudják rólam a szeretteim is, meg az ellenfelek is.

– *Ha valamiféle egyenleget vonnál, melyik csoport lenne a nagyobb, a szeretteid vagy ellenfeleid csoportja?* (Nem sokat gondolkodik, mosolyog. Sőt, majdnem széles, kedves vigyort látok.)

– Én úgy érzem, hogy engem nagyon szeretnek. Sokan. Ezt mérni is tudom, mert 90 óta képviselő vagyok. (Választáskor mindig én kapom a legtöbb szavazatot.) Meg hát érzem is, hogy szeretnek és elfogadnak.

– *Kell-e ehhez valamiféle plusz energia, vagy álarc – vagy anélkül is szeretnek?*

– Dolgozom, és kész.

– *Milyen a kapcsolatod a többiekkel; színjátszó rendezőkkel, drámapedagógusokkal?*

– Vannak barátaim. Ilyenek például a Pest-megyei színjátszó csoportvezetők... Kiss Tibi, Lapu Mari – legjobban talán őket szeretem, mert nagyon hasonló módon gondolkodunk. Tibivel sokat birkózunk, ám ettől ő még barát. De ott van Papp Gábor, Jancsó Saci...

– *Vajon mit cselekednél, ha tudnád, hogy összesen 24 órát maradt e földi létből. (Tudom, hogy ez kicsit morbid kérdés, de nem tudok ellenállni a kísértésnek.)*

– Az a nagy baj, hogy nem tudnám elvarrni az életemet. Valószínű, hogy muszáj lenne hazamennem, meglátogatni az apámat... meg a mama sírját. Nagyon sok elvarratlan szál van az életemben, dolgok, amiket még be kell fejeztem. Hú, látod ez nagyon nehéz kérdés... *(Ráncolja a homlokát.)* Sehogysem tudnám befejezni, rendbe rakni, tán még a szobámat sem... pedig azt aztán muszáj lenne. Hogy a dolgaim rendben legyenek... Nem mintha bántana, hogy abból kell majd kiindulni, ami marad, hiszen azt még ki-egészítenék az élők emlékei. Igazi adósságom pedig talán nincs is. De hát föl kéne nevelnem a gyerekeket, bár a nagyobbik már, úgy tűnik, sínen van.

– *Ehhez képest mik a konkrét terveid?*

– El kell indítanom a tanévet, az elég nehéz lesz a nyári karbantartások után... Amin viszont nagyon szeretek gondolkodni, egy játékot írnék a kamaszoknak. Már megvan az alapötlete... Van nekem négy gyerekem, aki viszonylag jól táncol, van hét gyerekem, aki viszonylag jól furulyázik, van egy kislány, aki viszonylag jól gitározik... Csak ennyi. S nekem ezt egy mesében össze kéne hozni. Ezt kéne megtalálnom. Megfogalmaznom. Nekem ez mindig elég nehézén jön össze... Akkor jó, ha van egy alapötletem, egy kezdőképem, ami nagyon erős... Szabályosan egy színpadkép. Abból muszáj valamit kitalálnom.

– *Ha szerkesztett műsort készítesz, akkor hogyan indulsz el? Hogyan indítod el, mikor áll össze?*

– Ez rengeteg olvasással jár. Még nincs is témám, csak azt tudom, hogy valami verses műsort szeretnék. Ahogy aztán olvasok, olvasok, olvasok, egyszer csak kiválnak versek, majd elkezdem látni, hogy nem is illenek össze, de mégiscsak bennem vannak, aztán legtöbbször nem is tematikusan kapcsolódnak, talán csak hangulatok, mondatok felelnek egymásnak... Nem mesélnek el történetet, és mégis erős atmoszférát sugallnak. Az egyiket kidobom, a másik nem hagyja magát. Kicsit erőszakos dolog ez, nehezen is nyúlok a szerkesztéshez, versügyben. A vers egy képsor, ezt újra képsorrrá kódolni a színpadon – legkevesebb, mint veszélyes. Soha nem biztos, hogy igazam van.

– *Én többek mellett nagyon szerettem egy műsorodat, emlékeztet a számomra; amit nonszensz versekből szerkesztettél... Te melyik műsorodat szeretted a legjobban?*

– Ezt én is nagyon szerettem. Benne volt a kislányom is, akkor volt első. Meg nagyon szerettem az első Gömböcöt. A Kiskondást is... Igaz, az elég kalandos volt, ugyanis nem vagyok éppen rendes. És egyszer már megírtam a darabot, s aztán mikor meg is rendezhettem volna, akkor nem találtam egy részét, és újra kellett írnom. Sajnos rendetlen vagyok. *(Most bocsánatkérő a mosoly.)*

– *Voltak ebből konfliktusaid? Zsörtölődések?*

– Nem, talán már leszoktam ezekről. No, nem vagyok bölcs, de kerülöm a konfliktusokat. Igazából jobb szeretem szemlélni a dolgokat...

– *Ez afféle „tök” banális kérdés; ha kíváncsi lennél hármat a jó tündértől, mi lenne az? (Hosszú, hosszú csönd.)*

– Nagyon kegyetlen kérésem lenne, nem biztos, hogy mindenkinek jó... Én szeretnék úgy megöregedni, hogy körülöttem legyen a családom. Talán úgy jobb, hogy a családommal együtt boldogan megöregedni... Magamra vonatkoztatva még azt, hogy szeretnék úgy nyugdíjas lenni, hogy sokáig dolgozhassak még... Szabadon, nem ilyen kötötten. A harmadik pedig, amit kívánnék, a nyugalom. Hogy ne legyenek félelmeink... A betegségtől félek például, aggódom, hogy a gyerekem ne legyen beteg. Akkor a többit már majd csak megoldom valahogy... Nekem egyébként nagy szerencsém van ezzel a két lánygyerekekkel, mert nagyon jó gyerekek. Szorgalmasak, rendesek – nem okoznak gondot... Nagy mázli ám ez. Kifoghatam volna akármilyen kis rosszcsontokat is, aztán megdöglök... Mert nem könnyű dolog a nevelés. De mi szerencsére egy stabil értékrend szerint élünk. A gyerekeink azt látják, hogy beszélgetünk, hangosan gon-

dolkodunk, olvasunk, nem élünk kicsapongó életet. És a színjátszás, ami megfertőzte őket, igen jó elfoglaltság. Sikerük van, el tudnak menni együtt találkozókra, táborba. A nagylányomnak például a barátai is színjátszók, így nem került bele egy diszkózó, ilyenező-olyanozó hisztériába, hanem olyan társasága van, ami építő; színházba, moziba, múzeumba járnak, együtt buliznak...

– *Alapjában véve szerencsés ember vagy?*

– Jaj, nagyon! Nagyon szerencsés. Már a szüleimmel is. Anyukám nyolcvannégy éves korában halt meg, apukám még él, nyolcvanhét éves. A mama nem járt el dolgozni, minket nevelt. És mindig énekelt. Anyám mindig, mindig énekelt. (*Elhomályosodik a szeme.*) Bár az is lehet, hogy akkoriban minden anya énekelt. Apámat ritkán láttam, mert a munkája gyakran elvitte, már amikor hetedikes voltam, akkor került haza. Igazából nehezen is értett engem meg, csak a két nagyobb fiát, akivel együtt dolgozott. El is hessegetett engem, mint legkisebbet, nem nagyon volt alkalmam ellesni férfias fortélyokat. Anyámtól viszont megtanultam mindent; főzni, tyúkot vágni, mindent. Az anyai ág a művészkedő ág, ott sok festegető, jól rajzoló fiú van. Az apai ág meg nagyon erős, konok, elszánt. Ez a kettő keveredik bennem. Valószínűleg a pici gyerekkoromból maradt élményeim is szerencsésé tesznek; én görög-katolikus vagyok, egy görög-katolikus mise az pedig egy óriási szertartás, nagy művészeti élmény egy gyereknek. Gondolom én, hogy abból nagyon sokat tanulhattam. Bennem valamiféle arányérzék, ritmusokat alakított ki, vagy valamiféle igényességet oltott belém... Ebben nőtem fel. Az persze más kérdés, hogy amikor kamaszkodtam, mindig megbeszéltük, ki megy matinéra, ki misére – és elmeséltük egymásnak – mert Fodor nagyanyám mindig számon kérte, hogy mi történt a misén, be kellett számolni... De nem gyakorlom a vallásomat, és lelkületileg talán evangélikus vagyok inkább.

– *Most a helyeden vagy, Misi?*

– Azt gondolom, igen. Bár nagyon szeretem a paraszti életformát – csak nem élhetem. Persze kapirgálok kicsit a ház körül meg levágom a csirkéket... De ez nem normális, hogy az ember fél feje erre néz, a másik fele meg arra. Szívesen élnék forgóban egy tanyán; nyáron ott, télen itt... Katus lányom kérdezte a múltkor, hogy mi lenne a véleményem egy ilyenről...

Ő nagyon szereti az állatokat, afféle kreatív ember, mindig kitalál mindenfélét. A nyüzsgést azt nagyon nem szeretem, nem szeretem Budapestet sem. Ha fel kell mennem, nekem az egy program. Nem szeretem Pestet. Pedig jószerivel csak a Marczibányi térre járok. Én már Bagon is azt érzem, hogy túl közel van Pest... Ha még az ország keleti fele felé, biztosan érzed, hogy nyugodtabbak, kedvesebbek az emberek. Hát én ott voltam otthon sokáig.

Elmélázik, én is, nem találom az utolsó kérdést. Felesége, Éva éppen hozná a frissen sült kenyeret, házi kovászos uborkával – amit iszonytató módon megkívánok –, de rohannom kell, elfécseltük a délutánt. Az üvegtéglákon már vöröszödik a nap fénye, én az autópályára gondolok, ahol bizonyosan dugó lesz, meg arra, hogy tényleg, milyen jó volt a Felső-Tisznánál, ahonnan néhány napja jöttem. Az ottani alkonyok voltak ilyen békések, és az ottani emberek ilyen meggyőzően nyugodtak, nyitottak, szeretetreméltók. Még kísér a kapuig, így a tükröben, az utolsó képen, integet...

Bag, 2004. augusztus – Budapest, 2004. szeptember

Önismeret és dráma az AJTP¹ előkészítő osztályában

Vatai Éva

Oktatási rendszerünk eljutott odáig, hogy már nyitott a drámapedagógia értékeire és utakat keres arra, hogy e tárgy(iasult módszer) eredményeit a speciális programokba beépítve is hasznosítsa. Az AJTP fő céljának elérése érdekében „a diákok emelt szintű anyanyelvi és idegen nyelvi képzésben, informatikaoktatásban, önismereti, személyiség- és képességfejlesztő, kommunikációs és tanulás-módszertani programokban vesznek részt”

¹ Hátrányos helyzetű tanulók Arany János Tehetséggondozó Programja.